

Opinia o projekcie ustawy O zniesieniu Funduszu Kościelnego

Autor tekstu: Jerzy Wisłocki

Fundusz Kościelny został utworzony na mocy ustawy, w wyniku przejęcia przez Państwo dóbr martwej ręki [1]. W preambule do tej ustawy stwierdzono, że jest ona wykonaniem stosownego zapisu w dekreście o reformie rolnej z 6 IX 1944 r. Celem ustawy miało być nie tylko przejęcie tych dóbr, ale także *materialne zabezpieczenie duchowieństwa*. Postanowiono, że *Dochód z nieruchomości ziemskich, przejętych na mocy niniejszej ustawy, oraz dotacje państwowe, uchwalane przez Radę Ministrów, tworzą Fundusz Kościelny* (art. 8). Konsekwencją tego było nieodpłatne przejęcie nieruchomości rolnych (art. 2 ust. 1), natomiast dochody z przejętych dóbr miały być przeznaczone dla duchowieństwa i na określone potrzeby kościelne (art. 9).

Przejmowanie kościelnych dóbr rolnych ma swoją historię. W okresie międzywojennym w Polsce, na mocy konkordatu z 1925 r., w dobrach kościelnych miała być przeprowadzona reforma rolna, a grunty przejęte odpłatnie. Na skutek długotrwałych sporów interpretacyjnych stosownych zapisów konkordatu, przed 1939 r. reformy nie zdołano wdrożyć. Reforma rolna z 1944 r. przewidywała nieodpłatne przejęcie dóbr „obszarniczych”. Ustawa z 1950 r. wykonując dekret o reformie rolnej w stosunku do dóbr kościelnych również przejęła je nieodpłatnie, natomiast wprowadzała wyjątek przeznaczając *dochody* z dóbr kościelnych na potrzeby duchowieństwa i kościelnych osób prawnych.

W latach dziewięćdziesiątych XX wieku Kościół katolicki ponownie wszedł w posiadanie gruntów, które utracił po 1950 r., albo na mocy tej ustawy, albo na podstawie dekretu o zniesieniu fundacji z 1952 r. [2]

Podstawami prawnymi do częściowej rewindykacji tych dóbr były:

1. ustawa z 17 V 1989 r. [3], w której przewidziano zwrot kościołom gruntów odebranych im po 1950 r. z naruszeniem obowiązujących przepisów,
2. ustawa z 11 X 1991 r. [4] rozszerzająca możliwości rewindykacji dóbr kościelnych,
3. ustawa derogująca moc obowiązującą dekretu o zniesieniu fundacji z 1952 r., która umożliwiła rewindykację dóbr Fundacji hr. Anieli Potulickiej na rzecz KUL.

Jak wynika z akt Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych złożonych w Archiwum Akt Nowych Skarb Państwa przejął w 1950 r. 89 090,8 ha gruntów kościelnych (różnych wyznań). Obecnie należałoby zbadać jaką ilość gruntów rewindykował Kościół katolicki w wyniku realizacji ustaw wymienionych wyżej w punktach 1 – 2. Odpowiednie dane znajdują się w aktach Komisji Majątkowej w Departamencie Wyznań MSWiA.

Ad 3. Do tej ilości należałoby dodać przekazaną Kościołowi *nadwyżkę* gruntów, którą Kościół ten uzyskał po rewindykacji Fundacji A. Potulickiej. Podstawowego areału tych gruntów (tj. wielkości przekazanej testamentem A. Potulickiej) nie należy zaliczać do gruntów odebranych Kościołowi w 1950 r.

Według posiadanych przeze mnie informacji Kościół katolicki odzyskał do 2000 r. ok. 87 000 ha, czyli w zasadzie ustała przyczyna, dla której utworzono Fundusz Kościelny. Do obowiązków władz administracji państwowej należało wszczęcie postępowania o zniesienie Funduszu Kościelnego. Takich działań nie podjęto.

Obecnie nasuwają się jednak wątpliwości. Należałoby zbadać czy przy dokonywaniu zwrotu dóbr kościelnych nie nastąpiło naruszenie dekretu o reformie rolnej? Mógłby to być niepokojący precedens dla ewentualnych roszczeń b. właścicieli majątków rolnych o powierzchni powyżej 100 ha, które podlegały przejęciu przez Państwo w 1944 r.

Projekt ustawy *O zniesieniu Funduszu Kościelnego* nie narusza konkordatu z 1993 r. W sprawach finansowych przyjęta została w nim zasada, że do ich regulacji zostanie utworzona odrębna komisja, która *zajmie się koniecznymi zmianami* (art. 22. 2). Podobna taka komisja istnieje, ale nie znam jej działalności. Zwrot Kościołowi majątków rolnych został prawdopodobnie dokonany na podstawie decyzji Komisji Majątkowej. Nie przewidziano jednak, że to może pociągnąć za sobą likwidację Funduszu Kościelnego.

Konkluzja. Na skutek ustania przyczyny, dla której został w 1950 r. utworzony Fundusz Kościelny, należy go obecnie zlikwidować. Nie oznacza to oczywiście, że Sejm nie może dotować związków wyznaniowych, ale powinna to być inna podstawa prawna.

* * *

Uwaga do uzasadnienia projektu ustawy *O zniesieniu Funduszu Kościelnego*

Zniesienie Funduszu Kościelnego wyzwoli dyskusję na temat trudnej sytuacji finansowej Kościoła katolickiego (!), antyklerykalizmu władz państwowych itp. Proponuję, aby w tym uzasadnieniu zamieścić zalecenie dla rządu, aby wznowił rokowania z episkopatem nad opracowaniem rozporządzeń wykonawczych do ustawy *O składkach na rzecz Kościoła katolickiego* z 1932 r. (Dz. U. RP nr 35 poz. 358), która nadal obowiązuje.

Ustawa ta była wynikiem sześcioletnich rokowań rządu z episkopatem. Treść jej w przybliżeniu była następująca. Wierni będą opłacali składki na potrzeby kościelne parafii (art. 1) w wysokości do 5% rocznie (art. 7), jednego z opłacanych podatków państwowych (art. 4). Składkami zwyczajnymi miała zarządzać rada parafialna (art. 8). Na wniosek tej rady proboszcz miał zwoływać zgromadzenie parafialne, które wybierało swoje przedstawicielstwo złożone z 3 do 15 członków. Przedstawicielstwo miało podejmować uchwały o składkach, a rada parafialna - ściągać należności. Przewidywano także pobór składek nadzwyczajnych na cele remontowe i inwestycyjne.

Wykonanie ustawy wymagało ogłoszenia rozporządzeń wykonawczych, które nie zostały jednak zaaprobowane przez biskupów i stanowisk nie uzgodniono do 1939 r. [5], a wobec tego ustawa nie weszła w życie.

Większość zastrzeżeń, które zgłaszali wówczas biskupi, obecnie — w świetle zasad Soboru Watykańskiego II i Kodeksu Prawa Kanonicznego — mogłyby być usunięta.

Przypisy:

[1] Dz. U. z 1950 r., nr 9 poz. 87.

[2] Zniesienie Fundacji im. hr. Anieli Potulickiej, ustanowionej dla finansowania KUL.

[3] Dz. U. z 1989 r., nr 29 poz. 154.

[4] Dz. U. Nr 107, poz. 459.

[5] Szczegółowo na ten temat zob. Jerzy Wisłoki, *Uposażenie Kościoła i duchowieństwa katolickiego w Polsce 1918 - 1939*, Poznań 1981, s. 45-53.

(Publikacja: 20-12-2004)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3832) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3832>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora.

Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach

informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl